

tas sodybų egzistavimo laikotarpiu, keliuko, kelių melioracijų bei arimo.

ŠV pusėje iškastuose šurfluose aptikti keli titnago (9 nuoskalos) ir keramikos (5 puodų šukės) radiniai. Pavienių titnago radinių bei puodų šukių aptikta ir įvairiuose paviršiaus praardymuose visoje gyvenvietės teritorijoje. Gyvenvietė preliminariai datuojama mezolito – bronzos amžiaus laikotarpiu. Pavienių titnago radinių aptikta ir į Š–ŠR nuo gyvenvietės, palei buvusį ežero krantą bei kitoje Nizelės pusėje (į PV) esančiame stambiame kyšulyje. Tačiau šios vietovės tuokart plačiau nežvalgytos.

Visas šias naujai surastas ir unikalias archeologijos vertybes siūlau kuo skubiau įrašyti į NKVR ir taip suteikti joms deramą apsaugą. Taip pat dalyje objektų būtina archeologiškai iširti labiausiai žalojamas teritorijų vietas.

ARCHAEOLOGICAL SURVEY IN THE SOUTH AND EAST LITHUANIA

In 2004 archaeological survey of the Rekučiai ancient settlement 3rd (Švenčionys district) was performed. A heavily disturbed cultural layer containing flint-stone finds was discovered.

ŽVALGOMOJI ARCHEOLOGINĖ EKSPEDICIJA MUSĖS PAKRANTĖSE (ŠIRVINTŲ R.)

Vykintas VAITKEVIČIUS

Asmenine iniciatyva 2004 m. buvo žvalgoma Musės upės kairioji pakrantė 10 km ruože, abipus senojo ir naujojo kelio Vilnius–Panevėžys. Apie tirtą teritoriją surinkta daug duomenų iš istorinių dokumentų. Rezultatyvi buvo ir žvalgomoji archeologinė ekspedicija.

Godiškių dvarvietė. 0,4 km į R nuo Musės ir Talos santakos, tarp Musės kairiojo kran-

Besides that, in 2004 and previous years the author under his own initiative performed archaeological surveys and investigations in southern and eastern Lithuania. During those surveys territories of two ancient settlements were established much more precisely and 17 new archaeological sites were discovered: Sudotos 3, 4, Verbiškės 2, Pūgainiai 1, Rudnia–Titnas Lake 3 (flint mine), Dubičiai–Katra 1, 2, Dubičiai–Draciliškė 1, 2, Kajutis–Matarai 1–4 settlement (the 12th–2nd millennium B.C.); the Dubičiai–Draciliškė 1, Kajutis–Matarai 1 Bronze–Iron Age settlement (the 1st millennium B.C. – the 14th century A.D.); the Dubičiai–Draciliškė hill-fort (the 6th–14th century). In several archaeological monuments were corrected their territory as well.

These sites distinguishing with abundant archaeological materials make unique treasures of our past which may provide inestimable scientific information, so their preservation must receive a special attention from the side of both the public and the state.

Most of the newly discovered archaeological sites were found and their territories were established applying methods causing minimal archaeological destruction as well as using data provided by the relevant sciences (palaeogeography, geomorphology, botany, and soil research).

to ir Juodos upelio (dešinysis Talos intakas) esanti dvarvietė apima laukais paverstą plokštikalvę, kurios V pakraštyje dar yra nemažas paskutiniojo dvaro želdinių guotas, o jame griūva medinė koplyčia. Be to, kur ne kur laukuose yra XX a. antrojoje pusėje sugriautų ūkinių dvaro pastatų pamatų žymių. Dvarvietės V pakraščiu senkelis veda buvusio tilto ir

užtvankos per Musę link. Seniausi žinomi vietovės istorijos dokumentai liudija, kad šią valdą Vilniaus kanauninkas Vaitiekus Narbutas 1518 m. sau ir broliams nupirko iš Sebastijano Vladislavovičiaus. XVIII a. vadinamoji Narbutų Maišiagala perėjo į Valavičių rankas ir virto Elizabelinu arba Izabelinu.

Žvalgymų metu Godiškių dvarvietės teritorijoje buvo išskirti keturi radinių telkiniai. Trečiajame iš jų, esančiame į P nuo dvaro medžių guoto, aptikta bene daugiausia radinių. Atskirai pažymėtini devyni Vaclovo IV (1378–1419) Prahos grašiai, kilę iš XV a. antrojoje pusėje paslėpto, vėliau (neaišku kada) surasto ir išbarstyto šių monetų lobio.

Šioje vietoje taip pat ištirtos dvi perkastos (bendras plotas – 25 m²). Aptikta nemažai titnago radinių, būdingų vėlyvojo mezolito – neolito pradžios laikotarpiui (VI–IV tūkst. pr. Kr.). Surasta ir nemažai didelių lipdytos keramikos, kibiro formos indų grublėtu paviršiumi, šukių. Kadangi kartu neaptikta brūkšniuotosios keramikos, manytina, kad grublėta keramika Godiškių dvarvietės teritorijoje yra kilusi iš I tūkst. vidurio – antrosios pusės laikotarpio.

Dvaro egzistavimo laikotarpiui skirtini radiniai datuojami daugiausia XVII–XIX a., – tai XVII a. Jono Kazimiero šilingai, XVIII a. Lenkijoje nukalti grašiai, XIX a. Rusijos kapeikos, taip pat puodyninių koklių fragmentai, švininės kulkos (su „auselėmis“ ir be jų), žalvarinės sagos (tarp jų Napoleono kariuomenės). Veikiausiai tam pačiam laikotarpiui priklauso ir du žalvariniai juostiniai uždari žiedai.

Kukavaičio miško vieta prie Gudulinės.

Sekant mirusiųjų deginimo papročiu, anot Jano Dlugošo (XV a. antroji pusė), Lietuvos didysis kunigaikštis Algirdas 1377 m. buvo iškilmingai sudegintas netoli Maišiagalos pilies ir gyvenvietės esančiame Kukavaičio miške (*in silva Kokiveithus*).

XVI–XVIII a. dokumentuose Kukavaitis (originaliai *Kakoweytis*, *Kokoweytys*, *Kukoweytys*, *Kukuweytis*) figūruoja visų pirma kaip 27 margų (apie 19 ha) užsienis, t. y. žemės plotas, nebeišmatuojamas valaku. Antra Kukavaičio dalis pateko į valakais išmatuotos Mėšliukų žemės plotą. Dėl neteisėto trečiosios Kukavaičio dalies naudojimo XVIII a. Maišiagalos altarija skundė seniūniją ir teigė, kad ji esanti tikroji tos valdos šeimininkė.

XVI a. Kukavaičiu buvo vadinami kai kur apaugę mišku, kai kur šienaujami prastos žemės laukai. Istorinis vietovardis visiškai pranyko XIX a.

Istorinių dokumentų turinys ir žvalgymų rezultatai leidžia teigti, kad Kukavaitis plytėjo Š–P kryptimi pailgoje, vaizdingoje plokštikalvėje, apsuptoje pelkėtų žemumų Musės kairiajame krante (N54°55′, E025°02′ – centrinėje dalyje). Šiuo metu aukščiausiame šios vietovės taške stovi mobilus telefoninis ryšio perdavimo stotis ir 2 bokštai. Vietovės topografinis vaizdas bylotų, jog Kukavaičio miškas praeityje plytėjo bent jau visoje Š – aukščiausioje – plokštikalvės dalyje.

2004 m. išžvalgyta ŠR ir R Kukavaičio papėdė bei R šlaitas. Deja, žymesnių rezultatų nebuvo. Žvalgymus planuojama tęsti.

Plikiškių 2-oji pilkapių grupė surasta žvalgant Plikiškių 1-osios pilkapių grupės aplinką. Pilkapynas yra Žaliosios girininkijos privatus ir valstybinio miško 3 kvartalo ŠR dalyje, 0,2 km į ŠV nuo 1-osios Plikiškių pilkapių grupės, 0,2 km į V nuo Musės upės kairiojo kranto, abipus kelio Pajuodžiai–Bartkuškis (dauguma pilkapių išsidėstę ŠR kelio pusėje).

Grupėje yra mažiausiai 16 pilkapių. Visų jų dydis panašus, svyruoja nuo 6,5 iki 9 m skersmens, aukštis – nuo 0,3 iki 1,4 m. Keli didesni pilkapiai (iki 9x9,5 m dydžio, 0,6–1 m aukščio) išsidėstę PR pilkapyno dalyje. Prie dalies pilkapių pastebimos juos juosiančios

griovių žymės. Keli pilkapiai apardyti senų duobių. Galimas dalykas, kad būtent šioje grupėje 1935 m. kasinėjo E. ir V. Holubovičiai.

Plikiškių pavienis pilkapis surastas Žaliosios girininkijos valstybinio miško 4 kvar-talo PR dalyje, 0,31 km į PR nuo 1-osios Plikiškių pilkapių grupės, 0,18 km į PV nuo Musės ir Uosijos santakos, kelio Pajuodžiai–Žalioji R pakelėje. Pilkapis yra apie 6 m skersmens, 0,8 m aukščio. Sampile yra užslinkusi (bulvėms kasta?) duobė.

Turlojiškių pilkapynas. Pirmą kartą jį su-rado V. Šimėnas 1994 m. Netrukus aplankytas KPC archeologų, tačiau vėliau pamirštas.

Pilkapynas stipriai nukentėjo nuo žmo-gaus ūkinės veiklos: XX a. pirmojoje pusėje čia būta nedidelio pušyno ir laukų. Trečiajame dešimtmetyje čia įkurta sodyba-vasarnamis. Apie 1945 m. Musės tilto remontui buvo nu-kasti 4 ar 5 dideli pilkapiai, rasta žmonių kau-lų. Apie 1958 m. dalis pilkapyno teritorijos suarta ir apsodinta mišku. Netrukus po to pil-kapyną perkirto platus žvyrkelis į Sakalniš-kes ir ne mažiau kaip 30 m pločio magistralinio dujotiekio juosta. 1994 m. šiame ruože paste-bėta degintinių žmonių kaulų iš suardytų kapų.

Šiandien išlikę 5 Turlojiškių pilkapiai vien leidžia įsivaizduoti, kad pilkapyno būta nemažo, plytėjusio apie 150x200 m dydžio plote. Jis yra apie 0,3 km į Š nuo Variekos ežero, smėlingoje Musės kairiojo kranto aukštumoje, senojo plento Vilnius–Širvintos PV pusėje,

abipus kelio, atsišakojančio iš plento į Sakal-niškes, į Š–ŠR nuo V. Dapkevičiaus sodybos. Išlikę pilkapiai gana dideli, nuo 8x8,5x0,5 m iki 16x17x1,5 m.

Turlojiškių šventvietė (?) yra nedidelėje aukštumoje kairiajame Musės krante (priešais medinį lieptą, jungiantį Salas su Turlojiškė-mis), 0,1 km į ŠR nuo V. Arlausko sodybos, naujai iškastos kūdros ŠR krante. Deja, iškasta kūdra pakeitė ne tik vietovės gamtinę išvaizdą, bet ir ženkliai apardė pačią šventvietę. Dabar tai iš esmės lygus laukas nuolaidžiu šlaitu į Musę be žymesnių ribų. Pasakojama, kad senovėje čia stovėjo koplyčia.

ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF THE BANKS OF THE MUSĖ RIVER (ŠIRVINTOS DISTRICT)

In 2004 during the archaeological survey the expedition established several new archaeological and mythological sites: the Godiškiei Stone Age settlement (the 4th–6th millennium B.C.), the Godiškiei Iron Age settlement (the 1st millennium A.D.), the Godiškiei manor site (the 15th/16th–20th century), the Kukovaitis Sacred Forest location (according to chronicler of the second half of the 15th century J. Długosz Grand Prince of Lithuania Algirdas was cremated in this forest in 1377), the Plikiškiai second barrow group and individual barrow and the Turlojiškiai barrow cemetery and supposed sanctuary.

NAUJAI RASTI DUBENIUOTIEJI AKMENYS JONIŠKIO R.

Ernestas VASILIAUSKAS

2004 m. surinkta duomenų apie naujus iki šiol nežinomus akmenis su smailiadugniais dubenimis Joniškio r.

JIKM senajame rinkinyje yra saugomi 3

akmenys smailiadugniais dubenimis. Jų pate-kimo į muziejų aplinkybės yra neaiškios (pa-sak muziejaus įkūrėjo ir ilgamečio direktoriaus K. Bačionio).